

Κυριάκος Χρ. Μάτσης (1926-1958)

Ο Κυριάκος Μάτσης γεννήθηκε στις 23 Ιανουαρίου 1926. Ήταν ο πρωτότοκος γιος του Χριστοφή και της Κυριακούς Μάτση από το Παλαιχώρι, της επαρχίας Λευκωσίας. Η οικογένεια του Χριστοφή και της Κυριακούς Μάτση απέκτησε ακόμη τρία παιδιά, τον Γεώργιο, την Σοφία και τον Γιαννάκη. Ο Κυριάκος ολοκλήρωσε το δημοτικό σχολείο Παλαιχωρίου και το Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου και ακολούθως σπούδασε *Γεωπονία* στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του υπήρξε ηγετική φυσιογνωμία στην προώθηση του αγώνα και των δικαιών της βρετανοκρατούμενης Κύπρου. Ο πόθος του για απελευθέρωση της Κύπρου, εκδηλωνόταν πολύ έντονα κατά τα φοιτητικά του χρόνια μέσα από ομιλίες και αγωνιστικές εκδηλώσεις σε όλη την Ελλάδα. Με το πέρας των σπουδών του επέστρεψε στην Κύπρο και εργάστηκε ως γεωπόνος στην Αμμόχωστο, μέχρις ότου άρχισε ο απελευθερωτικός, ανταποικιακός αγώνας της ΕΟΚΑ 1955-1959.

Ξεχώριζε για την αγάπη του προς την Ελλάδα, τον Άνθρωπο και τη Γη. Όπως αποδεικνύουν και τα πολυάριθμα γραπτά του κείμενα, ο Κυριάκος Μάτσης υπήρξε φυσιογνωμία ανθρώπου με πανανθρώπινη διάσταση, με έντονη πνευματικότητα, φιλοσοφημένος και διανοούμενος.

Η πίστη του στον άνθρωπο και την πορεία του προς την ηθική τελείωση εκφράζεται σε επιστολή του προς τους κουμπάρους του στις Σέρρες, το 1956:

Πνεύμα ο Θεός. Κι αυτό το πνεύμα δεν μπορεί να είναι τίποτα άλλο από το πνεύμα του δικαίου, το πνεύμα του αληθινού, το πνεύμα που γεννά τα έργα τα μεγάλα, τους στοχασμούς τους ξεχωριστούς, τις θυσίες για το σύνολο. Κι αν προχωρήσουμε πιο θαρρετά, θα πρέπει να μη διαμφισβητήσουμε πως κάθε άνθρωπος που έχει μέσα του τις αρχές αυτού του πνεύματος και δίνεται γι' αυτές, έχει παράλληλα μέσα του και κάτι το θεϊκό, είναι ένα απόστολος αυτού του θεού, είναι ένας μικρός Θεός.

Κατά τη διάρκεια του ανταποικιακού, απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-1959 διετέλεσε τομεάρχης Αμμοχώστου, αρχηγός των

συνδέσμων της οργάνωσης και τομεάρχης Κερύνειας - Πενταδακτύλου. Στις 9 Ιανουαρίου 1956 συνελήφθη και βασανίστηκε από τους Βρετανούς ανακριτές, επειδή έγινε γνωστή η σχέση του με τον αρχηγό Διγενή και ο σημαντικός ρόλος του στον Αγώνα. Ο Μάτσης αποκάλυψε χωρίς περιστροφές στους Βρετανούς ανακριτές πως ήταν μέλος της ΕΟΚΑ και αγωνιζόταν για την δικαιοσύνη και ελευθερία της πατρίδας του.

Η ολοκληρωμένη προσωπικότητα, το ηθικό σθένος, η ευστροφία του πνεύματος, η πηγαία ανθρωπιά και η ειλικρίνεια του Κυριάκου Μάτση έκαμαν μεγάλη εντύπωση στους ανώτερους αξιωματούχους της αποικιοκρατικής κυβέρνησης, όταν στάθηκαν έκπληκτοι απέναντι του στην Ομορφίτα. Όταν κατάλαβαν πως είχαν μπροστά μια ηγετική φυσιογνωμία τεραστίων διαστάσεων.

Στα κρατητήρια της Ομορφίτας τον επισκέφθηκε ο ίδιος ο Βρετανός Κυβερνήτης Σερ Τζον Χάρντιγκ, όπου συζήτησαν το Κυπριακό και το Μακεδονικό. Ο Χάρντιγκ προσέφερε στον Κυριάκο το μυθικό για την εποχή ποσό των 500.000 λιρών, αν αποκάλυπτε που κρυβόταν ο αρχηγός Διγενής. Ο Κυριάκος Μάτσης, όταν άκουσε την προσφορά του Βρετανού Κυβερνήτη σηκώθηκε όρθιος, κτύπησε τη γροθιά του στο τραπέζι και απάντησε: **«Εξοχότατε, ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα, αλλά περί αρετής. Λυπούμαι, αλλά με προσβάλλετε με την πρόταση σας»**. Ο Κυβερνήτης, εκτιμώντας το ήθος και τις αρχές του Κυριάκου έδωσε αμέσως εντολή να σταματήσουν τα βασανιστήρια.

Τη δεκαετία του 1970, ο Σερ Τζον Χάρντιγκ σε συνάντηση του με ομάδα Κυπρίων στο Λονδίνο (ανάμεσα τους ο Δώρος Άλαστος, ο Όμηρος Χαλίπης και ο Ανδρέας Καραγιώργης) εκμυστηρεύτηκε ότι ο άνθρωπος που εκτιμούσε ιδιαίτερα από τη θητεία του στην Κύπρο δεν ήταν άλλος από τον Κυριάκο Μάτση, περιγράφοντας την πρώτη συνάντησή τους στα κρατητήρια της Ομορφίτας. Ανέφερε ο Χάρντιγκ:

...Είχα πληροφορίες από την Υπηρεσία Πληροφοριών μας ότι ήταν ένας πολύ σκεπτόμενος, πολύ μορφωμένος, πολύ θετικός και φιλοσοφημένος άνθρωπος. Με βάση τις πληροφορίες αυτές αποφάσισα να τον συναντήσω... Του είπα, ότι πρέπει να συνεργαστεί μαζί μας για το καλό της Κύπρου... Εκεί στο τραπέζι που βρισκόμαστε, ο ένας από τη μια πλευρά κι ο άλλος από την άλλη,

δίπλα βρισκόταν ένα μικρότερο τραπεζάκι, στο οποίο είχαν βάλει ένα καφέ. Είχαμε κι ένα βαλιτσάκι, στο οποίο είχαμε βάλει ένα σεβαστό ποσό χρημάτων... Ο Μάτσης σηκώθηκε πάνω, σαν να ήταν ελατήριο και μου είπε κάτι στα ελληνικά, που δεν κατάλαβα... στη συνέχεια μου είπε στα αγγλικά ότι δεν πολεμούμε για χρήματα, για δόξα ή για θέσεις, αλλά για την αρετή... θόλωσε το μάτι του, θύμωσε, στάθηκε και με βήμα σταθερό προχώρησε προς τα κρατητήρια ακολουθούμενος από δύο αξιωματικούς. Ο ένας μάλιστα πήγε μέχρι την πόρτα και γύρισε ρωτώντας με τι θα γίνει και το μόνο που τους είπα ήταν, μη τον ενοχλήσετε πλέον...

Στη συνέχεια, οι Βρετανοί μετέφεραν τον Κυριάκο Μάτση στα κρατητήρια Κοκκινοτριμιθιάς, με αριθμό κρατουμένου (DP) 196. Εκεί, συνέχισε τη δράση του, διατηρώντας επαφή με το Διγενή ως υπεύθυνος των κρατουμένων και συνεχίζοντας παράλληλα τις συνομιλίες Μακαρίου – Χάρντιγκ για λύση του Κυπριακού, μετά την εξορία του Αρχιεπισκόπου. Επίσης, οργάνωσε τους συγκρατούμενους του στα κρατητήρια, έθεσε σε λειτουργία σχολείο, δημιούργησε βιβλιοθήκη, και γενικά δημιούργησε συνθήκες που τόνωναν το αγωνιστικό φρόνημα των κρατουμένων. Ο Μάτσης με την προσωπικότητα του κατάφερε, να κερδίζει την εκτίμηση των στρατιωτών που περιφρουρούσαν τα κρατητήρια και τους αγωνιστές και που προηγουμένως ήσαν βίαιοι και απειλητικοί.

Στις 13 Σεπτεμβρίου 1956 δραπέτευσε και ανέλαβε ως τομεάρχης τον τομέα της Κερύνειας-Πενταδακτύλου, αναπτύσσοντας πλουσιότατη και πολύπλευρη δράση. Στις 19 Νοεμβρίου 1958, το κρησφύγετο του στο χωριό Δίκωμο προδόθηκε, αλλά αρνήθηκε να παραδοθεί στους Βρετανούς, οι οποίοι τον δολοφόνησαν μέσα σε αυτό, ανατινάσσοντας το με χειροβομβίδες. Αυτή την περίοδο του αγώνα υπήρξε υπαρχηγός της Οργάνωσης. Ο Κυριάκος Μάτσης πέρασε στην αθανασία και στο πάνθεον των Ελλήνων Ηρώων.

Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από την κατάθεση που έδωσε ο τουρκοκύπριος λοχίας της Αστυνομίας, ο οποίος έκανε τον μεταφραστή μεταξύ του Κυριάκου Μάτση και των άγγλων στρατιωτικών που τον είχαν περικυκλώσει στο κρησφύγετο του:

-Μάτση, Μάτση, πιάστηκες στο κρησφύγετο. Δεν υπάρχει πιθανότητα να δραπετεύσεις. Παραδόσου!

-Δεν παραδίδομαι!

-Πόσοι άνδρες είσθε εκεί κάτω;

-Τρεις.

-Πόσα όπλα έχετε μαζί σας;

-Δύο.

-Έχετε βόμβες;

-Έχουμε βόμβες.

-Ελάτε ένας-ένας, άοπλοι και παραδοθείτε.

-Δύο πρόσωπα έρχονται άοπλα, μην τους πυροβολήσετε.

-Εσύ τι θα κάμεις;

-Σκέφτομαι τι θα κάμω με τον εαυτό μου. Εάν δεν θέλετε να πολεμήσετε είναι καλύτερα να φύγετε από το δωμάτιο. **ΑΝ ΘΑ ΒΓΩ, ΘΑ ΒΓΩ ΠΥΡΟΒΟΛΩΝΤΑΣ!**

Ο Μάτσης αγάπησε ιδιαίτερα τη γενέτειρα του Παλαιχώρι και επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την πρόοδο του χωριού, κτίζοντας παράλληλα σχέσεις συνεργασίας και συνεννόησης μεταξύ δεξιάς και αριστεράς. Ως γεωπόνος προώθησε την δενδροκαλλιέργεια στην περιοχή της Πιτσιλιάς και δώρισε δένδρα κερασιάς, η οποία μπορούσε να ευδοκιμήσει στην περιοχή και να αποφέρει έσοδα στους γεωργούς. Αγωνίστηκε σκληρά για τα δίκαια του αγρότη και του εργάτη, ιδιαίτερα μέσα από τις τάξεις των οργανώσεων της ΠΕΚ και της ΣΕΚ, των οποίων υπήρξε από τους ιδρυτές. Γράφει ανάμεσα σε άλλα στο τελευταίο φιλοσοφημένο γραπτό του κείμενο, στις 2 Νοεμβρίου 1958:

...Να γιατί δεν νοιάζομαι αν τη γη αυτή τη ζουν Τούρκοι, για Έλληνες, Εβραίοι για... Εκείνο που έχει αξία είναι να τη ζουν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους και να περπατούν πάνω της ελεύθεροι, διαφεντευτές της, κυρίαρχοι της. Ν' αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που να' ναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς, λεβεντοσύνης. Όχι πνίχτης...